

4.9. Діагностика потенціалу ринку зеленого інвестування: підходи та принципи в реаліях України

*Зінченко О.А.,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри маркетингу та міжнародного менеджменту,
Яковенко В.С.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки, підприємництва та
управління підприємствами,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара*

Повоєнне відновлення України неможливо уявити без зелених технологій. Цьому сприяє глобальний тренд зеленої економіки, а також його активізація в Європейському Союзі. План відновлення України спрямований на прискорене стійке економічне зростання, основна візія якого: «Україна – сильна європейська країна, магніт для інвестицій» [1].

Низка національних програм відновлення передбачають зелений вектор: це і програми, які за основну мету ставлять поширення зеленої економіки, такі як Програма відбудови чистого та захищеного середовища, Програма енергетичної безпеки та Зелений курс, Програма до інтеграції в ЄС, так і програми що передбачають розвиток різних сфер суспільної діяльності на прогресивних сталих засадах (Програма відновлення та модернізація житла та інфраструктури регіонів, Програма відновлення та модернізація соціальної інфраструктури, Програма Основи відновлення: Цифрова держава, Програма розвитку секторів економіки з доданою вартістю) [1].

У січні 2021 р. Європейський союз у рамках Зеленого курсу започаткував ініціативу «Новий європейський Баугауз», яка поширює концепцію зеленого будівництва та реновації. В межах цієї ініціативи було передбачено план дій і для України, який обґрунтовує три основні напрями роботи: вирішення нагальних проблем будівництва житла, запровадження підходів циркулярної економіки в повоєнній відбудові, розвиток потенціалу місцевих громад в Україні [2]. Наразі «Новий європейський Баугауз» проводить технічно-економічні дослідження проєктів циркулярного будівництва і готується до запровадження пілотних проєктів у Запоріжжі, Миколаєві, Бучі та Рівному [3].

Як Національні програми відновлення України, так і конкретні «зелені» проєкти потребують значних обсягів фінансування. Тому актуалізується ринок зелених інвестицій – підприємницького капіталу, який спрямовується у різні сфери економіки та за кінцеву мету має здійснення позитивного впливу на

навколишнє середовище з одночасним відновленням територій та сприянням розвитку екологічно орієнтованих бізнес-практик.

До повномасштабного вторгнення національний внесок у боротьбу із зміною клімату оцінювався у приблизно 102 мільярди євро капітальних інвестицій до 2030 року, а після воєнних дій очікується, що ця цифра буде тільки збільшуватись. За даними Міжнародної фінансової корпорації, потенціал українського ринку зелених інвестицій в сферах енергоефективності та «чистої» енергетики становить 73 млрд дол. [4]. Однак для їх залучення необхідно запровадити ефективні механізми зеленого фінансування, які б пропонували надійні та прибуткові інструменти для інвесторів на основі повної та об'єктивної діагностики можливостей ринку зелених інвестицій.

Практична необхідність створення таких механізмів та процедур обумовлює розробку наукових підходів діагностики, щоб слугували надійним підґрунтям для розробки інвестиційної політики. Такі підходи повинні передбачати системність, комплексність, регулярність діагностичних процедур, їх універсальність та доступність широкому колу учасників інвестиційних процесів.

Потенціал ринку зелених інвестицій можна розглядати як сукупність можливостей активізації внутрішніх і залучення зовнішніх інвестицій в сферу зеленої економіки. Він формується під впливом як об'єктивних чинників економічного розвитку, так і регуляторної інвестиційної політики держави. Оцінюються потреби в зеленому розвитку територій та можливості їх задоволення, а саме фінансовий інструментарій, регулятори інвестиційних процесів, активність «зеленого» бізнесу, безпека капіталовкладень (рис. 1).

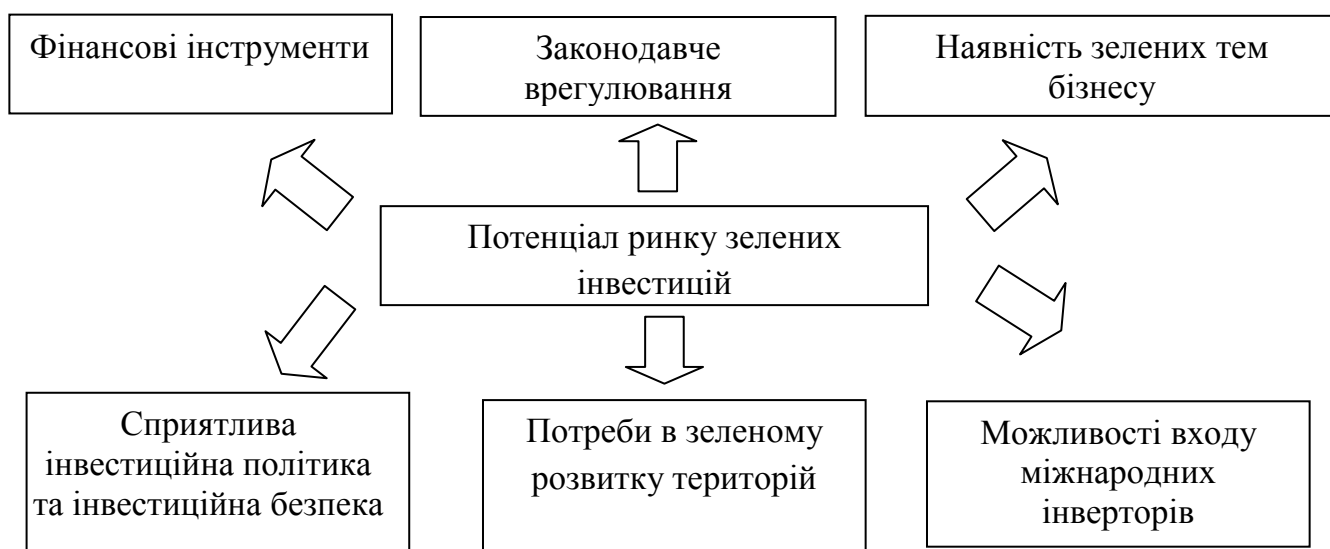

Рис. 1. – Компоненти потенціалу ринку зелених інвестицій

Джерело: розроблено автором

Особлива увага приділяється аналізу інвестиційних ризиків, бар'єрів входу на ринок та загроз втрати капіталізації.

Потенціал ринку визначається можливістю комплексно задіяти різні за формою та призначенням інструменти зеленого інвестування (табл. 1).

Таблиця 1.

**Інструменти зеленого інвестування, поширені в світовій практиці
фінансового менеджменту**

Найменування інструменту	Характеристика
Зелена акція	Випуск акцій компаніями, які роблять внесок у сталий розвиток прямо (через впровадження зелених проєктів) або опосередковано (через впровадження відповідальних практик бізнесу)
Зелена біржа	Платформа для торгівлі екологічними, соціальними та сталими цінними паперами
Зелена позика	Кредитна підтримка проєктів, спрямованих на реалізацію цілей сталого розвитку
Зелена кредитна лінія	Гнучка зелена позика, що передбачає отримання коштів поступово частками в рамках визначено ліміту. Банки, що отримують кредитну лінію, мають можливість новий фінансовий продукт для певних цільових груп, зокрема домогосподарств, що впроваджують ощадне споживання або малого бізнесу, що займається зеленими проєктами
Зелений фонд	Венчурні та пайові інвестиційні фонди, які допомагають робити інвестиції в інноваційні екопроєкти та диверсифікувати ризики
Зелений банк	Банківська установа, створена для акумуляції та спрямування внутрішніх коштів на екологічно відповідальні інвестиційні проєкти
Зелена облігація	Застава з фіксованим доходом для залучення капіталу в сферу зеленого бізнесу через ринок боргового капіталу
Зелені фінансові центри	Модуль фінансової інфраструктури, призначений для мобілізації приватного капіталу в сфері зеленого інвестування, надання консультаційної та технічної допомоги
Зелений аукціон	Аукціон, на якому представлені зелені проєкти. Критерій відбору – можливість реалізувати ощадні технології за найнижчу ціну
Зелений грант	Пряме залучення коштів у проєкти сталого розвитку, що не передбачає передачі права власності чи фінансових зобов'язань. Замість прямих дивідендів інвестор отримує вигоду від покращення власного іміджу.
Технічна допомога	Фінансові та інші ресурси та послуги, що надаються країнами-донорами на безоплатній та безповоротній основі з метою поширення зеленої економіки
Податок на вуглець	Встановлена урядом ціна, яку компанії-забруднювачі повинні платити за кожен тону викидів CO ₂ . Кошти спрямовуються на створення та підтримку «зеленої» інфраструктури

Джерело: систематизовано автором на основі [4]

Ряд з них передбачає безпосереднє фінансування «зелених» проєктів бізнесу (кредитні лінії, зелені позики, акції, зелені банки, гранти), інші ж спрямовані на створення сприятливих умов інвестиційної діяльності (зелені

біржі, фінансові центри, технічна допомога та гарантії), а ряд інструментів створені для залучення додаткових приватних коштів в сферу зеленого підприємництва (зелені облігації, зелені фонди, зелені аукціони). Означені інструменти не є принципово новими для фінансового ринку та можуть мати застосування для мобілізації капіталу не лише для «зелених» проектів, але через свою зручність, відносну простоту та ефективність вони набули поширення в світовій практиці зеленого інвестування. Залежно від етапу реалізації та цілей «зеленого» проекту можливим є їх поєднання та комплексне використання.

На сучасному етапі, Україна активно працює над розвитком законодавчого врегулювання зелених інвестицій для стимулювання екологічної сталості та розвитку відновлювальних технологій. Вперше за часи функціонування українського фінансового ринку було закріплено поняття «проект екологічного спрямування» (Законом України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» від 01 липня 2021 року), який є нормативним закріпленням терміну «зелений проект». Це проект у сфері енергоефективності, альтернативної енергетики, технологій переробки та циркулярного дизайну, впровадження екологічно чистого транспорту, органічного сільського господарства, збереження водних і земельних ресурсів, флори і фауни, адаптації до змін клімату, а також інший проект, спрямований на захист довкілля, впровадження екологічних стандартів, скорочення викидів у навколишнє природне середовище [5].

Деякі з ключових аспектів законодавчого врегулювання зелених інвестицій в Україні включають:

Законодавче стимулювання відновлювальної енергетики: Україна прийняла законодавчі акти, що сприяють розвитку відновлювальної енергетики, включаючи закони про «зелені» тарифи, гарантії поставок електроенергії з відновлювальних джерел, а також програми підтримки для інвесторів у сфері відновлювальної енергетики.

Створення сприятливого інвестиційного клімату: Уряд України працює над створенням сприятливого інвестиційного клімату для зелених інвестицій, включаючи спрощення процедур отримання дозволів та зниження адміністративних бар'єрів для інвесторів у зелені проекти.

Екологічне законодавство і стандартизація: ведеться активна робота над удосконаленням екологічного законодавства України та стандартизації, які регулюють здійснення зелених інвестицій та забезпечують дотримання екологічних норм у всіх сферах економіки.

Фінансові механізми підтримки: Уряд України сприяє розвитку зелених інвестицій шляхом створення фінансових механізмів підтримки, таких як субсидії, гранти, податкові пільги та інші інструменти фінансової підтримки для інвесторів у зелені технології та інфраструктуру.

Ці заходи спрямовані на створення сприятливого середовища для розвитку зелених інвестицій в Україні, що сприятиме збереженню навколишнього середовища, зменшенню викидів шкідливих речовин та розвитку сталої економіки.

Розвитку зеленого інвестування сприяє активність зеленого бізнесу – підприємництва, заснованого на мінімізації негативного впливу на глобальне або місцеве середовище, суспільство та економіку з одночасним досягненням економічного успіху за рахунок більш ощадних технологій, прогресивних підходів ведення бізнесу, цифровізації обслуговування клієнтів. Готовність бізнесу фінансувати «зелені теми» – перспективні проекти, що поєднують екологічну відповідальність та комерціалізацію підприємницьких зусиль.

Навіть в умовах війни в Україні зелені теми бізнесу можуть залишатися актуальними і навіть набувати додаткового значення через певні контекстуальні особливості. Деякі можливі аспекти зеленого бізнесу в умовах війни в Україні включають:

Енергоефективність та відновлювана енергетика: збільшення інтересу до проектів енергоефективності може бути спричинене необхідністю економії ресурсів в умовах обмежених постачань палива та енергії. Розвиток відновлюваної енергетики може зменшити залежність від імпортованих джерел енергії. Також зростає актуальність децентралізації та диверсифікації енергетичних потужностей.

Екологічні технології для захисту довкілля: умови війни призвели до суттєвого погіршення стану довкілля. За даними інформаційного ресурсу «Еко Загроза» від Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, мінімальний підрахунок екологічних збитків становить 48 мільярдів доларів. Зафіксовано 257 випадків екоциду. Правоохоронними органами України відкрито близько 100 кримінальних проваджень про правопорушення, вчинені у сфері охорони довкілля, що пов'язані із вторгненням російської федерації на територію України [6]. Розробка та впровадження екологічних технологій може допомогти вирішувати ці проблеми та зменшувати вплив військових дій на довкілля.

Відновлення природних ресурсів та ландшафту: умови війни можуть спричинити значне пошкодження ландшафту, екосистем та природних

ресурсів. Проекти з відновлення ресурсів та природних об'єктів можуть стати важливими для збереження природи та стабілізації екологічної ситуації.

Зелене будівництво та відновлення інфраструктури: після військових дій може виникнути потреба в відновленні інфраструктури, будівництві житла та комерційних об'єктів. Зелене будівництво може бути використане для покращення енергоефективності нових будівель та зменшення їхнього екологічного впливу. Перспективним є використання відновлюваних матеріалів. Зелене будівництво сприяє використанню відновлюваних матеріалів, таких як деревина, вторинна сировина тощо. Це допомагає зменшити екологічний відбиток будівництва та сприяє сталому використанню ресурсів. Особливо це важливо через те, що умови війни можуть підвищити свідомість громадськості про важливість сталого будівництва та його переваги. Це може сприяти зростанню попиту на зелені будівельні проекти та послуги.

Екотуризм для активізації економіки: розвиток еко-туризму може сприяти відновленню місцевої економіки в постраждалих від війни регіонах, стимулюючи інвестиції та створюючи нові робочі місця.

Утилізація та переробка відходів: створення бізнесу з утилізації та переробки відходів для зменшення забруднення довкілля та ефективного використання ресурсів. Інноваційні технології у сфері утилізації та переробки відходів можуть стати особливо цінними в умовах війни, допомагаючи зменшити вплив на довкілля та забезпечуючи стале використання ресурсів. В умовах війни спостерігається збільшення обсягу відходів через знищення інфраструктури, руйнування будівель та інших об'єктів. Це створює підвищений попит на послуги з утилізації та переробки відходів. Бізнеси з утилізації та переробки відходів можуть мати можливість використовувати відходи як сировину для виробництва нових продуктів або відновлення ресурсів, що особливо важливе в умовах воєнної економіки та обмеженості ресурсів.

Зелені теми бізнесу можуть мати важливе значення в умовах війни, допомагаючи не лише зберегти навколишнє середовище, а й сприяти економічному та соціальному відновленню країни. Активізація зеленого підприємництва можлива в умовах зростаючих потреб у розвитку зелених територій, що обумовлене Європейським зеленим курсом. «Зелена територія» в цьому контексті – це територія, в розвитку якої покладена модель зеленої економіки, яка передбачає економічне зростання у поєднанні з екологічною стійкістю [7].

Умови війни в Україні створюють особливі виклики для зеленого розвитку території, оскільки вони посилюються зовнішні та внутрішні тиски на

довкілля та соціально-економічний розвиток. Деякі основні потреби в зеленому розвитку територій України в умовах війни можуть включати:

Екологічний моніторинг та захист природи. Умови війни можуть призводити до значних екологічних ризиків, таких як забруднення повітря, води та ґрунтів через військові дії, руйнування інфраструктури та незаконне викидання відходів. Зелений розвиток територій потребує ефективного екологічного моніторингу та захисту природних ресурсів.

Збереження біорізноманіття та охорона екосистем. Війна може призвести до втрати біорізноманіття та пошкодження екосистем через вирубку лісів, знищення місцевих природних угідь та інші дії. Зелений розвиток територій вимагає збереження та відновлення екосистем для забезпечення сталого використання природних ресурсів.

Енергоефективність та альтернативні джерела енергії. В умовах обмеженого доступу до енергетичних ресурсів через військові конфлікти може зростати значимість енергоефективних технологій та альтернативних джерел енергії для забезпечення енергетичної безпеки та економічного розвитку.

Відновлення інфраструктури та місцевих економік. Зелений розвиток територій може служити інструментом відновлення місцевих економік та інфраструктури після військових дій, сприяючи створенню нових робочих місць та підвищенню якості життя мешканців.

Соціальна включеність та підтримка вразливих груп. Зелений розвиток територій повинен враховувати потреби та інтереси вразливих груп населення, таких як внутрішньо переміщені особи, біженці, люди з інвалідністю та інші.

Ці потреби в зеленому розвитку територій умовах війни в Україні важливі для забезпечення сталого розвитку країни, збереження природи та забезпечення безпеки та добробуту громадян. Разом з тим вони слугують інвестиційними стимулами, що розкривають перспективи для розвитку зеленого бізнесу.

Отже, потенціал ринку зелених інвестицій формується під впливом нагальної необхідності в цих засобах розвитку територій, а його активізація повинна забезпечуватися інституційною підтримкою та сприянням виходу міжнародних інвесторів на ринок.

Міжнародні інвестори мають певні можливості та зіштовхуються з деякими бар'єрами при вході на ринок зелених інвестицій в Україні. Серед можливостей українського ринку можна виділити великий потенціал відновлюваних джерел енергії. Україна має значний потенціал для розвитку відновлюваних джерел енергії, таких як сонячна та вітрова енергія, біомаса та гідроенергетика. Це створює можливості для інвестицій у проекти зеленої енергетики. У 2019 р. Україна увійшла у ТОП-10 країн світу за темпами

розвитку відновлюваної енергетики, а у 2020 р. Але воєнні дії внесли суттєві корективи в ці позитивні процеси. За оцінками Української асоціації відновлюваної енергетики станом на червень 2022 р. в зоні активних бойових дій чи тимчасової окупації перебуває 40 % від усіх встановлених потужностей «зеленої» генерації [8]. Але, попри тяжкі часи для «зеленої» енергетики, Україна не відмовилась від «зеленого» переходу. Планується до 2035 р. відмовитися від вугільної енергетики та перейти на атомну та відновлювальні джерела енергії [9].

Уряд України активно працює над створенням сприятливого регуляторного середовища для зелених інвестицій, включаючи введення різноманітних стимулів та підтримки для інвесторів у цій сфері. Поновлюються робота «зелених» аукціонів, напрацьовується нова модель підтримки виробників «зеленої» енергії Net billing замість моделі «зеленого» тарифу, створюється система сертифікації зеленого будівництва на відповідність стандартам, розвивається система експертизи органічної продукції, запроваджено Концепцію розвитку ринку зелених облігацій. Перспективними є напрацювання щодо створення зелених банків для фінансування екопроектів [10].

Україна потребує значних інвестицій у модернізацію інфраструктури, включаючи енергетику, транспорт, водопостачання та інші галузі. Це відкриває можливості для зелених інвестицій у проекти енергоефективності та сталого розвитку. В умовах війни значна частина інфраструктури країни пошкоджена або зруйнована, що створює попит на інвестиції у відновлення та розвиток зелених інфраструктурних проектів. Разом з тим зростає екологічна свідомість. Війна привертає увагу громадськості до екологічних проблем та необхідності сталого розвитку. Це може підвищити попит на зелені інвестиції та створити нові можливості для інвесторів.

Нові можливості для розвитку ринку зелених інвестицій відкриваються з посилення підтримки міжнародних фінансових організацій. Україна отримує підтримку від таких організацій, як Європейський банк реконструкції та розвитку, Міжнародний валютний фонд та Європейський інвестиційний банк, що спрямовані на відновлення та стале розв'язання країни.

На стимулювання реалізації означених можливостей націлена інвестиційна політика України, пріоритетами якої є підтримка таких інвестиційних напрямів та зелених тем, як енергоефективність, відновлювані джерела енергії, інфраструктурні проекти, агропромисловість та інші сектори, які мають важливе значення для сталого розвитку та економічного відновлення.

Важливо також подолати існуючі бар'єри щодо виходу на український інвестиційний ринок іноземних інвесторів (табл. 2).

Інвестиційна політика України спрямована на подолання цих бар'єрів, а також створення сприятливого інвестиційного клімату. Забезпечення належної інвестиційної інфраструктури є важливим аспектом успішної інвестиційної політики. Це включає в себе розвиток фінансових ринків, забезпечення правової стабільності, створення сприятливого бізнес-середовища та інші заходи.

Таблиця 2.

Бар'єри виходу іноземних інвесторів на український ринок зелених інвестицій

<i>Бар'єри</i>	<i>Характеристика</i>
Політична та економічна нестабільність	Військовий конфлікт та політична нестабільність можуть створювати невизначеність щодо майбутніх перспектив для інвесторів та знижувати їхню впевненість у безпеку своїх інвестицій
Валютні ризики та інфляція	Війна може призвести до зростання валютних ризиків та інфляції, що може вплинути на вартість інвестицій та їхню доходність
Безпека та безпека майна	Військовий конфлікт може створювати загрози безпеці для інвесторів та їхнього майна, що може відлякувати потенційних інвесторів від ринку
Правові ризики та корупція	Правова невизначеність та проблеми з корупцією можуть стати серйозними перешкодами для інвесторів у зелені проекти в умовах війни
Недостатня інфраструктура та технічна готовність	Зелені проекти можуть вимагати певної інфраструктури та технічної готовності, які можуть бути недостатніми в Україні
Відсутність системи обліку зелених інвестицій	Розроблення універсальної системи обліку зелених активів є важливим кроком для розвитку зеленого ринку та залучення нових інвестицій у сталість

Джерело: розроблено автором

Важливо також активно працювати над залученням міжнародних інвестицій через співпрацю з міжнародними фінансовими організаціями, великими корпораціями та іншими міжнародними партнерами. Елементом ефективної інвестиційної політики держави є забезпечення інвестиційної безпеки. Безпека інвестицій в зелений бізнес в Україні в умовах війни вимагає уважного аналізу ризиків та прийняття специфічних заходів для їх зменшення (табл. 3). У цілому, інвестування в зелений бізнес в умовах війни вимагає обережного підходу та управління ризиками. Проте, зелений бізнес може мати певні переваги в умовах кризових ситуацій, оскільки сприяє сталому розвитку та зменшенню негативного впливу на довкілля.

Таким чином, діагностика потенціалу ринку зеленого інвестування передбачає системний аналіз факторів, як обумовлених діями влади (інвестиційна політика, інвестиційна безпека, законодавче врегулювання), так і сформованими в результаті активізації підприємництва (зелені теми бізнесу, диверсифіковані фінансові інструменти).

Окремо слід виділити потреби територій в зеленому розвитку та відновленні, що визначає можливості та перспективи зеленого інвестування.

Таблиця 3.

**Компоненти діагностики інвестиційної безпеки економіки
в умовах воєнного стану**

<i>Компонент</i>	<i>Характеристика</i>
Оцінка політичних та геополітичних ризиків	Військовий конфлікт та політична нестабільність можуть створювати значні ризики для бізнесу. Інвесторам слід уважно аналізувати ситуацію в країні та регіоні, оцінювати можливі наслідки військових дій на їхні інвестиції та вживати заходів для зменшення цих ризиків
Оцінка економічних ризиків	Війна може призвести до зниження економічного зростання, збільшення інфляції та інших економічних викликів, що можуть вплинути на дохідність зелених інвестицій. Інвесторам слід оцінювати ці ризики та розробляти стратегії для їх управління
Оцінка правових ризиків та рівня корупції	Правова невизначеність та корупція можуть становити серйозні загрози для зелених інвестицій в Україні. Інвесторам важливо докладати зусиль для забезпечення дотримання законодавства та виявлення та запобігання корупції у всіх аспектах їхньої діяльності
Оцінка рівня безпеки праці та аналіз інфраструктурного забезпечення	Забезпечення безпеки праці та інфраструктури в умовах війни може бути складною задачею. Інвесторам слід уважно стежити за умовами праці та безпекою будівельних об'єктів, а також вживати заходів для забезпечення безпеки своїх працівників та майна
Аналіз ресурсного забезпечення та постачальників	Військовий конфлікт може призвести до перерв у постачанні ресурсів та матеріалів для зелених проектів. Інвесторам важливо мати стратегії ризик-менеджменту для забезпечення надійності постачання необхідних ресурсів та матеріалів

Джерело: розроблено автором

Діагностика потенціалу дає можливості виділити вектор поширення зеленої економіки, активізацію певного його компонента в конкретних умовах [11].

Можна виділити такі етапи діагностики ринку зелених інвестицій:

Аналіз економічних та соціальних тенденцій. Передбачає вивчення економічних та соціальних тенденцій, які впливають на зелені інвестиції, таких

як зростання обізнаності щодо зміни клімату, потреба у відновлюваній енергії та інші фактори, може надати інформацію про попит на зелені інвестиції.

Аналіз політичного та правового середовища. Оцінка політичного та правового середовища щодо підтримки зелених інвестицій, включаючи наявність стимулів, субсидій, законодавчих актів та інші фактори, може допомогти зрозуміти потенціал ринку.

Аналіз інфраструктури та технологічного розвитку. Оцінка наявної інфраструктури та рівня технологічного розвитку у секторі зелених технологій може визначити можливості для розвитку нових проектів та інвестицій.

Аналіз фінансових можливостей. Вивчення фінансових можливостей, які доступні для розвитку зеленого сектору, таких як кредитування, інвестиції, фонди підтримки та інші ресурси, може допомогти зрозуміти рівень фінансової підтримки.

Аналіз конкурентного середовища. Вивчення конкурентного середовища у секторі зелених інвестицій, включаючи наявних гравців, їхні стратегії та обмеження, може допомогти зрозуміти потенційні перешкоди та можливості для розвитку.

Консультація з експертами та зацікавленими сторонами. Важливо провести консультації з експертами, представниками бізнесу, урядовими органами та іншими зацікавленими сторонами для збору додаткової інформації та отримання різноманітних поглядів на потенціал ринку.

Діагностика потенціалу ринку зелених інвестицій базується на ряді принципів, які допомагають аналізувати і визначати можливості та перешкоди для розвитку зеленого сектору. Ключові принципи цього процесу наступні:

Цілісний підхід: діагностика повинна охоплювати всі аспекти ринку зелених інвестицій, включаючи економічні, екологічні, соціальні та технічні аспекти. Це допомагає зрозуміти повну картину та розробити комплексний план розвитку.

Системний аналіз: при діагностиці потенціалу ринку необхідно аналізувати взаємозв'язки та взаємовплив різних факторів, що впливають на зелений ринок. Це допомагає виявити ключові чинники успіху та проблеми, які потрібно вирішити.

Стейкхолдерський підхід: важливо включити всіх зацікавлених сторін у процес діагностики, включаючи урядові органи, бізнес, громадські організації та академічну спільноту. Це допомагає забезпечити широкий спектр перспектив та дозволяє врахувати потреби різних груп.

Постійний моніторинг і оновлення: ринкові умови постійно змінюються, тому важливо проводити регулярний моніторинг та оновлювати діагностику

потенціалу ринку зелених інвестицій. Це допомагає вчасно реагувати на зміни та адаптувати стратегії розвитку.

Принцип розвитку інновацій: діагностика повинна враховувати потенціал для впровадження нових технологій та інновацій у зеленому секторі. Це може сприяти створенню нових можливостей для розвитку та залученню інвестицій.

Дослідження міжнародного досвіду: важливо вивчити досвід інших країн у розвитку зеленого сектору та використати його для аналізу потенціалу ринку в конкретній країні або регіоні.

За допомогою цих принципів можна ефективно діагностувати потенціал ринку зелених інвестицій і розробляти стратегії для стимулювання його розвитку. Після проведення діагностики потенціалу ринку зелених інвестицій можна розробити стратегію для використання можливостей та перевищення потенційних перешкод у розвитку цього сектору.

Список використаних джерел:

1. План відновлення України. URL: <https://recovery.gov.ua>
2. Зінченко О., Апальков С. Європейський зелений курс на шляху реалізації національних економічних інтересів. *Проблеми економіки*. 2023. № 1 (55), 42-48.
3. *New European Bauhaus: Actions for Ukraine. An official website of the European Union*. URL: <http://surl.li/fcfot>
4. Механізм фінансування «зеленого» переходу. Звіт Українського Фонду Сталого розвитку за підтримки Міжнародного Фонду «Відродження» та ЄС в рамках проєкту «EU4USociety». URL: <https://ukrsf.org/green-finance-ua/>
5. Дубко А. Перспективи та бар'єри розвитку ринку зелених облігацій в Україні. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*, 2022. № 2. С. 58-64.
6. Саха Д., Штуббе Р., Білек П., Акерман А., Даниляк А., Олійник В-А. Потрібне чітке бачення. Якою повинна бути «зелена» відбудова України? *Економічна правда*. 19.07.2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/07/19/689310/>
7. "Green" Economy: from Global Concept to Reality of Local Development (2018) / according to the general editorial N. Stukalo. Dnipro: Seredniak T.K. 336. <https://philpapers.org/rec/STUGEF>
8. Конеченков А. Сектор відновлюваної енергетики України до, під час та після війни: аналітична доповідь / За ред. В. Омельченка. Центр Разумкова. 11.11.2022. URL: <http://surl.li/gyzai>
9. Ветрова В. Під час відбудови України має враховуватися Європейський зелений курс. *Green Post*. 08.05.2022. URL: <http://surl.li/trrcz>
10. Яковенко В.С., Кучеренко С.К. Методичні аспекти оцінювання туристичної інфраструктури України. *Бізнес Інформ*, 2022. № 6. С. 151-157
11. Iakovenko, V., Pavlov, R., Pavlova, T., Levkovich, O. (2023). *Transformational Opportunities for Business Entities in the Circular Economy*. In: Koval, V., Kazancoglu, Y., Lakatos, ES. (eds) *Circular Business Management in Sustainability*. ISCMEE 2022. https://doi.org/10.1007/978-3-031-23463-7_6